

SARCINILE CERCETĂRII, INTERPRETĂRII ȘI PREDĂRII ISTORIEI ÎN LUMINA DOCUMENTELOR DE PARTID ȘI DE STAT RECENTE

GH. I. IONIȚĂ

În perspectiva ce ni se deschide tuturor pe planul cercetării, interpretării și predării istoriei, câteva evenimente remarcabile de dată mai recentă ne-au prilejuit desprinderea unor concluzii și linii de conduită pe care va trebui să le urmăm neabătut pentru a putea ține pasul cu ceea ce este, în etapa actuală, stringent necesar în domeniul nostru de activitate și, totodată, capabil să mărească forța informativă și educativă a științei istorice. Avem în vedere magistrala dezbateri pe care a realizat-o Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român în legătură cu necesitățile producerii unei noi calități în activitatea generală ce se desfășoară în domeniul științelor sociale — deci, implicit, și al istoriei¹ — bogatul conținut de idei rezultate din dezbaterile ce a avut loc la 27 mai a.c. în cadrul întâlnirii tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului nostru, președintele României socialiste, cu reprezentanți ai oamenilor de științe din domeniul istoriei², precum și excepționala însemnătate a Mesajului adresat de președintele Nicolae Ceaușescu participanților la cel de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice³.

La unele din concluziile pe care sîntem datori de a le desprinde în urma acestor evenimente de excepție ne vom referi în cele ce urmează, cu avantajul de a ne fi numărat printre participanții direcți atît la Congresul al XII-lea al partidului, la întîlnirea de la C.C. al P.C.R. din 27 mai a.c., cît și la cel de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice de la București.

*
* *
*

După cum este cunoscut, Congresul al XII-lea al partidului s-a constituit într-un înalt forum al partidului nostru — desfășurat la un deosebit nivel ideologic și politic —, care a exprimat unitatea indestructibilă a partidului cu poporul și a stabilit hotărîri de excepțională însemnătate, privind dezvoltarea mai apropiată și într-o perspectivă mai largă a construcției socialiste a țării.

¹ Vezi Nicolae Ceaușescu : *Raport la cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1979, p. 80—89.

² „Scînteia” din 28 mai 1980.

³ „Scînteia” din 12 august 1980.

Analizele întreprinse în Congres, ca și hotărârile adoptate, au fost realiste, obiective, au evitat înfrumusețările forțate, practică, de altfel, adinc implantată în modul de a se manifesta partidul nostru de la istoricul Congres al IX-lea încoace.

Potrivit cu modul deschis de prezentare a realității, Congresul a apreciat — începînd cu magistralul Raport al Comitetului Central, prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu — că există în prezent o evidentă rămînere în urmă a activității politico-ideologice față de dezvoltarea generală a tuturor celorlalte domenii de activitate și în special față de construcția economică a țării, față de dezvoltarea generală a României socialiste ⁴.

În acest context, Congresul a apreciat că nu este de domeniul evidentului faptul că dezvoltării economice i-ar premerge la noi, în prezent, nivelul superior al conștiinței socialiste.

După cum se știe, încă în septembrie 1979, la Consfătuirea de lucru de la C.C. al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu ne atrăsese atenția tuturor asupra acestei realități, pentru corectarea căreia avem cu toți datoria să ne mobilizăm mai mult și continuu.

Sarcina nr. 1 este astăzi în domeniul politico-ideologic, ridicarea întregii activități la nivelul marilor realizări economice obținute de poporul nostru pe frontul construcției societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

Cu alte cuvinte este necesar a se realiza o nouă calitate în domeniul muncii politico-ideologice în general ⁵ și, ca istorici, trebuie s-o spunem deschis, trebuie să determinăm această nouă calitate și pe planul cercetării și predării istoriei, spre a spori contribuția lor la rezolvarea marilor probleme ale construcției noii societăți pe pămîntul României.

Pentru noi, slujitorii frontului istoric, este cu atît mai necesar acest lucru cu cît ne aflăm la scurt timp după marea confruntare de la București a istoricilor lumii, în preajma aniversării a șase decenii de la crearea P.C.R., și în momentele în care trebuie să începem a ne achita — la nivel superior — de datoriile pe care le avem în privința tipăririi marilor sinteze ale Istoriei României, Istoriei universale și a tuturor celorlalte lucrări fundamentale cu care ne-am angajat.

În Raportul la Congres, tovarășul Nicolae Ceaușescu ne-a cerut să transformăm într-o măsură și mai mare tot ceea ce facem pe frontul științelor sociale în general — deci și al istoriei — într-o puternică forță de mobilizare și dinamizare a energiilor creatoare ale întregului popor, într-o reală armă de educare revoluționară, patriotică, comunistă a maselor.

În această optică ar fi să încercăm mai întii, noi între noi, să stabilim cu exactitate ce trebuie să înțelegem prin noua calitate a cercetării și predării istoriei și cum trebuie să o determinăm.

⁴ Nicolae Ceaușescu: *Raport la cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1979, p. 82.

⁵ *Ibidem*.

Încă de pe acum, la început de asemenea căutări, putem spune cu deplină siguranță că, prin tot ceea ce vom face, va trebui să determinăm întărirea sentimentului patriotic al tuturor oamenilor muncii, în primul rînd al tinerei generații, întărirea respectului pentru realizările noastre. Pe acest teren trebuie să căutăm căile cele mai bune de a sădi convingeri tuturor în legătură cu faptul că toate marile noastre realizări nu au venit din cer, nu le-am primit și nu le primim de nicăieri în mod gratuit⁶. Ele au avut și au la bază munca eroică a întregului nostru popor. A fost aceasta una dintre cele mai valoroase sublinieri din întreaga dezbateră realizată în Congresul partidului.

Și, pornind tocmai de aici, se cuvine să fim cu toți mai combativi împotriva ponegririi ce vine de aiurea asupra istoriei noastre mai vechi și mai noi, a realităților socialiste în care trăim. Este necesar să ripostăm atît împotriva celor ce neagă realizările noastre, cît și a acelor care pun sub semnul întrebării esența socialismului, oriunde se va fi instaurat el.

În acest context, am dori să subliniem că istoricii noștri vor trebui să dezvăluie mai activ eșafodajul unor teze, concepții și idei înlînite în lucrările de istorie provenite din școli și de la autori situați peste hotare, pe poziții neștiințifice, uneori chiar răuvoitoare. Se știe că, în ultima vreme, istoria constituie peste hotare terenul pentru promovarea unor falsificări, adesea grosolane, falsificări ce se fac prin specularea interesului mereu crescînd al cititorilor pentru genul istoric. Răspunsuri argumentate vor trebui, de asemenea, formulate în mai mare măsură și în legătură cu prezentarea deformată a unor probleme ale istoriei noastre naționale în creația chiar a unor istorici și cercetători din unele țări socialiste, insuficient documentați și informați asupra istoriei noastre.

Firește, răspunsul cel mai bun ce se poate da unor asemenea teze și concepții greșite îl constituie publicarea de către istoricii români a unor monografii și sinteze istorice în primul rînd pe problemele care formează obiectul unor asemenea comentarii eronate sau insidioase prezente în istoriografia din alte țări. Acest lucru s-a făcut și se face — fără îndoială — din ce în ce mai sistematic și mai bine. Dar cu aceasta nu putem spune că s-a făcut totul. Tezelor greșite sau injurioase trebuie să li se dea răspunsuri argumentate, de pe pozițiile obiectivității, oferite de caracterul științific al materialismului dialectic și istoric.

Este necesar să facem acest lucru permanent — și în planul publicistic și în desfășurarea lecțiilor, a dezbaterilor și în discuțiile de la om la om, în întreaga muncă instructiv-educativă pe care o desfășurăm.

În abordarea problemelor de istorie a României este necesar să se practice un sistem foarte concret de prezentare, inspirîndu-se totul din maniera în care operează Raportul și celelalte documente ale Congresului cu date, fapte și cifre concrete, convingătoare. Nu cu fraze generale, cu tratări lipsite de miez vom putea face eficient procesul

⁶ Nicolae Ceaușescu, *Op. cit.*, p. 14.

instructiv-educativ, ci cu o solicitare mai mare a priceperilor tuturor profesorilor de istorie în vederea prezentării unei istorii concrete, dinamice, convingătoare. Chiar atunci când prezentăm anumite lipsuri, slăbiciuni și greșeli, criticând anumite lucruri în trecut, va trebui să realizăm acest lucru cu mijloace capabile să ne mobilizeze pe toți mai mult spre lichidarea unor ultime eventuale consecințe ale acestor fenomene, pentru a face pe viitor imposibilă reeditarea lor. De aici să rămânem cu ideea, că nu de o istorie prezentată în culori trandafirii avem nevoie, astăzi și mâine, ci de una reală, obiectivă, așa cum a fost ea. În această optică sînt formulate adeseori — inclusiv la Congresul al XII-lea — de tovarășul Nicolae Ceaușescu anumite critici. Esența explicației dezvoltării lor se află în dorința de a determina un curs hotărît spre lichidarea lor neîntîrziată.

Cel de al XII-lea Congres nu a abordat — după cum se știe — într-o amplitudine deosebită probleme ale întregii noastre istorii. Acest lucru s-a făcut la cel de-al XI-lea Congres, care a adoptat și Programul partidului — sinteză a înaintării noastre prin vremi și o excepțională punere în evidență a relației dialectice dintre trecut—prezent—viitor.

De această dată, Congresul al XII-lea a insistat la modul general, principal, asupra faptului că, în domeniul istoriei și arheologiei — așa cum se arată în Programul-directivă de cercetare științifică pentru perioada 1981—1990 și direcțiile principale pînă în anul 2000, document adoptat de al XII-lea Congres al partidului — „cercetarea științifică va trebui să adîncească în continuare — pe baza materialismului dialectic și istoric — studiile privind evoluția străvechilor civilizații care s-au succedat pe aceste meleaguri, acordînd o atenție prioritară procesului de etnogeneză a poporului român și factorilor interni și externi care au influențat dezvoltarea sa de-a lungul secolelor. Cercetarea trebuie să pună puternic în evidență continuitatea poporului român, procesul de impletire organică a vechii civilizații moștenite de la daci și romani, care a determinat o nouă înflorire economico-socială a acestor meleaguri. Totodată, cercetarea trebuie să pună puternic în lumină bogatele tradiții ale luptei poporului nostru pentru libertate, independență și unitate națională, să înfățișeze, în lumina adevărului științific, locul și rolul românilor în dezvoltarea istoriei din această parte a Europei, contribuția lor la cauza generală a progresului și civilizației. Din studierea trecutului istoric, cercetarea trebuie să desprindă concluzii și învățăminte pentru prezent, de care trebuie să ținem seama în dezvoltarea generală a societății, în politica internă și externă a partidului și statului nostru”⁷.

În mod cu totul special, după cum este cunoscut, cel de-al XII-lea Congres al partidului a dezbătut unele probleme esențiale ale istoriei zilelor noastre și a schițat unele judecăți de valoare ce aparțin istoriei viitoare a României, pînă în anul 2000 și chiar și după acesta.

⁷ *Programul-directivă de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și de introducere a progresului tehnic în perioada 1981—1990 și direcțiile principale pînă în anul 2000*. Proiect, Ed. politică, București, 1979, p. 31.

Generația actuală se află angajată de peste 35 de ani, sub conducerea P.C.R., într-o luptă eroică, pasionată pentru constituirea celei mai drepte orînduiri cunoscute pînă acum în istorie.

În prezent, cu participarea activă și conștientă a întregului nostru popor parcurgem o nouă treaptă spre socialismul multilateral dezvoltat, spre comunism, căreia va trebui de asemenea să-i scriem istoria. Practica istorică a confirmat în mod strălucit — în intervalul celor 36 de ani pe care-l avem în atenție — justetea opțiunii — totale și irevocabile — a poporului român pentru Partidul Comunist, pentru socialism, pentru comunism, deoarece aceasta a deschis larg calea progresului patriei, a bunăstării și fericirii, a înfloririi națiunii noastre socialiste. Din aceste realități izvorăște optimismul robust care animă milioanele de constructori ai noii societăți, convingerea în posibilitatea biruirii oricăror obstacole care se vor mai ivi pe parcurs, încrederea neînmurită în programele elaborate de comuniști, unitatea de monolit între partid, guvern și popor, care cheazășuiește realizările de azi și de mâine.

Preocupările generației actuale sînt, desigur, concentrate asupra prezentului, privirile sale sînt ațintite asupra traiectoriei ascendente spre viitor. Dar, în același timp, ea nu s-a dezinteresat și nu se poate dezinteresa de trecut. Aceasta, mai întii de toate, pentru că generația actuală este — și are conștiința acestui fapt — moștenitoarea legitimă a patrimoniului material și spiritual făurit prin eforturile generațiilor anterioare, ale forțelor înaintate, revoluționare, patriotice, patrimoniu de la care s-a pornit la construirea noii orînduiri și care este integrat intim în substanța prezentului nostru socialist. Apoi, pentru că generația actuală este continuatoarea operei căreia i s-au dedicat toate forțele înaintate ale trecutului, avînd nu numai datoria de a păstra neatins patrimoniul moștenit, ci și de a-l îmbogăți și de a-l lăsa, la rîndul nostru, moștenire celor ce vor veni. Pe drept cuvînt, generația actuală se consideră — și este, într-adevăr — executorul testamentar al idealurilor și visurilor neîmplinite ale generațiilor de revoluționari și patrioți perindate înaintea ei pe scara timpului, ea însăși făuritoare de noi idealuri și visuri care, prin munca și lupta urmașilor săi, vor deveni prezentul zilei de mâine.

Particularitățile generației actuale — adică națiunea socialistă română, creatoare conștientă și liberă a propriei sale istorii — se reflectă, sub multiple fațete, și în optica sub care se preocupă de trecut. Lumina proiectată de această generație asupra trecutului țintește, înainte de toate, cercetarea mecanismelor care reglează mișcarea istorică, descifrarea și folosirea conștientă a legilor progresului social, cunoașterea adevărului fără mutilări deformante.

Din sistemul de referință propriu prezentului său socialist, căutînd în istorie mecanismele care reglează progresul, generația actuală este condusă, rațional și afectiv, deopotrivă, spre investigarea cu precădere a trecutului de luptă al forțelor care, din timpuri imemorabile, au împins înainte carul istoriei. Acestea au fost, în fiecare etapă istorică, masele largi de oameni ai muncii, dinamizate de mișcările progresiste, naționale și revoluționare înaintate. Pentru prezentul epocii noastre,

a învăța din experiența trecutului înseamnă, în esență, a învăța din experiența acestor forțe. „Acest trecut glorios — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerea rostită la plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971 — stă la baza dezvoltării viitoare a poporului nostru, în centrul politicii educative. Numai dacă vom ști să imbinăm în mod armonios trecutul glorios cu prezentul vom reuși să trasăm căile făuririi cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate, să creăm premisele necesare făuririi comunismului în România!”.

După cum este cunoscut, preocupări constante ale partidului și statului nostru socialist determină, an de an, o grijă deosebită pentru cultivarea tradițiilor revoluționare, patriotice de luptă a poporului român. Printr-o activitate permanentă de aniversare și comemorare a marilor valori istorice din trecut reușim să racordăm prezentului sensurile majore ale eforturilor generațiilor de pînă la noi care, cu pasiune revoluționară, cu dăruire totală, au militat pentru ca vremurile pe care le trăim noi astăzi să vină fie și cu un ceas mai devreme.

Valoarea educativă a istoriei dobîndește din ce în ce mai mult o importanță primordială în munca desfășurată pentru creșterea, pentru instruirea și educarea tinerei generații. Spre deosebire de vîrstnici, care, în majoritatea lor covârșitoare, au trăit o parte din viață sub vechiul regim, au participat, sub conducerea P.C.R., la lupta grea împotriva fascismului, pentru victoria revoluției, tinerele generații s-au născut și au crescut în anii noștri, înconjurați de dragostea întregii societăți. Ei sînt educați în spiritul eticii comuniste și își aduc, potrivit posibilităților lor, contribuția la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, dovedindu-se urmași de nădejde ai generației vîrstnice în fabrici și pe ogoare, în instituțiile cultural-științifice, unde vădesc toate atribuțiile specifice vîrstei dăruirilor generoase, idealurilor îndrăznețe, elanurilor creatoare și aspirațiilor spre autodepășire. Nu se poate uita că societatea are continue datorii și obligații față de cei mai tineri, pentru a-i ajuta să folosească drumul cel bun, pentru a-i feri de triste rătăcirii.

Istoria — experiență umană, densă, rezultată din munca și lupta aspră pentru progres a multor generații — are în acest sens un rol important, la sensurile ei majore trebuind să apelăm cu toți și mai ales cei tineri, pentru a găsi dezlegări complexelor probleme ce ni se ivesc în cale. Tineretul va ajunge cu atît mai repede și mai sigur la satisfacerea deplină a dorințelor sale justificate, cu cît va ști să înțeleagă mai profund tilcul ascuns al slovelor scrise cu sudoare și singe în istoria glorioasă a poporului, a Partidului Comunist Român, a întregii omeniri progresiste.

Cititorul de istorie român, asemeni celui din oricare altă țară, manifestă în zilele noastre un interes crescînd pentru cărțile de istorie.

Pe acest fond general se constată totuși că preferințele cititorului cresc dinspre epocile mai îndepărtate spre epocile mai apropiate, devenind foarte pronunțate pentru scrierile privitoare la perioada contemporană și, cu precădere, în ultimele decenii. Firesc. Aceasta este istoria trăită nu de niște strămoși trecuți demult în lumea umbrelor, ci de

părinții săi și de el însuși, o istorie care i-a influențat nemijlocit destinul, la care a participat și, care, prin mii de imponderabile, se prelungește în timpul prezent. Această istorie se confundă cu viața și cu generația lui. El vrea să-i descifreze, cu atât mai mult, sensurile, să înțeleagă de ce a parcurs această traiectorie și nu alta, să găsească justificarea propriei acțiuni ca parte a unui proces general, să tragă din cele trăite concluzii pentru propria-i viață și pentru urmași. Istoria recentă este, într-un anumit sens, sinonimă cu biografia prezentului. De aceea, valoarea istoriei contemporane, forța ei de pătrundere în masele largi, influența ei moral-volitivă, depășesc, sub toate aspectele, pe acelea ale vechilor epoci. Iată pentru ce activitatea de cercetare, interpretare și predare a istoriei trebuie să aibă în vedere faptul că tradițiile revoluționare ale ultimelor decenii găsesc în mintea și inima contemporanilor noștri o rezonanță cu totul particulară. Acestea sînt tradițiile Partidului Comunist Român care conduce astăzi destinele României, a cărui politică animă societatea românească spre culmi inimaginabile în trecut. Sînt faptele — devenite tradiții ale actualilor constructori ai socialismului — în frunte cu comuniștii — care, pentru a ajunge aici, au fost nevoiți să plătească un greu tribut în lupta pentru doborîrea regimului bazat pe exploatare, pentru eliberarea de sub dominația fascistă, pentru refacerea unei economii ruinate, pentru acumularea experienței necesare unor transformări sociale și politice atât de radicale.

Aprecierea contemporaneității și a tendințelor dezvoltării ei în conformitate cu evoluția procesului revoluționar neîntrerupt au preocupat și trebuie să preocupe în continuare pe oricare istoric angajat pe frontul larg al luptei pentru progres, pentru socialism și comunism.

O impune mai întîi de toate rolul important și mereu crescînd al istoriei în actuala etapă de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism.

Este ceea ce ne putem propune, în prim plan, pentru ca, prin istorie — să slujim mai mult și mai bine interesele patriei și partidului, ale întregului popor.

Studiind documentele celui de-al XII-lea Congres al partidului nostru, rămînem — în mod justificat — cu acest sentiment și — odată cu aceasta — înțelegem mai bine apelul ce ni se face de a aprofunda teoretic problemele dezvoltării orînduirii noastre, prefigurarea dezvoltării în perspectivă a societății românești pe direcția situării ei în rîndul țărilor cu nivel mediu de dezvoltare⁶. După cum s-a hotărît la Congres, urmează să fie pregătit spre a fi supus aprobării celui de-al XIII-lea Congres un nou program al partidului care să vizeze conținutul trecerii noastre la comunism.

Urmează ca întregul front al științelor sociale să contribuie la elaborarea acestui nou program, cu concluzii noi, cu analize și clarificări ce se cer aduse asupra dezvoltării construcției noastre socialiste.

⁶ Nicolae Ceaușescu, *Op. cit.*, p. 83.

În acest context și noi istoricii va trebui să participăm mai activ la studierea temeinică a schimbărilor ce au loc în domeniul forțelor de producție și al relațiilor de producție, în fizionomia și structura claselor sociale, în raporturile dintre ele, în viața social-politică a țării.

Pe un alt plan, documentele Congresului al XII-lea al partidului au pentru noi istoricii o mare însemnătate pentru felul în care ne-au îndemnat să ne prezentăm în raportul național-internațional, în raporturile noastre cu vecinii, cu întreaga lume.

După cum înseși documentele Congresului al XII-lea ni se prezintă ca un înalt exemplu, este necesar și în acest plan să dovedim obiectivitate, măsură, claritate, curaj, spirit deschis, novator, principialitate revoluționară, comunistă.

În fond, avem cu ce ne mândri, avem ce spune elevilor, tuturor cunoscătorilor și iubitorilor de istorie. Un imens tezaur istoric ne stă la îndemână. Trebuie doar să-l folosim cu pricepere și înaltă eficiență.

Analiza ce s-a făcut la Congresul al XII-lea problemelor internaționale trebuie să ne conducă spre o mai consistentă tratare și a problemelor de istorie universală, a mișcării comuniste și muncitorești internaționale.

Completînd, în chip fericit, concluziile fructuoasei dezbateri realizate pe problematica perfecționării activității de cercetare, interpretare și predare a istoriei la cel de-al XII-lea Congres al partidului, noi și importante sublinieri ne-au reținut tuturor atenția în acest plan, în cadrul întîlnirii din 27 mai a.c. a tovarășului Nicolae Ceaușescu cu reprezentanți ai oamenilor de știință din domeniul istoriei.

Adresîndu-ni-se tuturor, președintele României socialiste, ne arăta, cu acest prilej, că mai mult decît oricînd în trecut, astăzi, este necesar ca istoria să contribuie prin toate valențele ei la întărirea colaborării și conlucrării între popoare și națiuni, între state, pornind de la principiile noi de relații internaționale, care se afirmă cu putere în lume, ale deplinei egalități în drepturi, respectului independenței și suveranității fiecărei națiuni, neamestecului în treburile interne ale altor popoare.

Ținînd cu toții seama de faptul că, în lumea de azi, în problemele de istorie există puncte de vedere diferite, confruntări de idei, și chiar încercări de denaturare a adevărului istoric, sîntem datori să contribuim activ la clarificarea acestor probleme pe baze științifice și, în același timp, să dăm o ripostă fermă oricăror încercări de falsificare a istoriei, de denaturare a realității. Întotdeauna și în toate cazurile — ne arăta cu acest prilej tovarășul Nicolae Ceaușescu — toate problemele trecutului trebuie să fie abordate în așa fel încît să ducă nu la ascuțirea divergențelor și contradicțiilor, ci la găsirea a ceea ce a fost și este comun, la sublinierea învățămintelor pe care trebuie să le tragem pentru prezent.

Deși își propune să cerceteze trecutul, istoria trebuie să pornească de la realitățile existente astăzi, pe care nimeni nu le mai poate schimba și nu are cum să le nege — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu. Aceste realități arată că astăzi în lume există națiuni independente,

state care, au granițe ce trebuie respectate — și orice punere în discuție a independenței și granițelor lor înseamnă o politică revanșardă, care nu ar duce decît la război. Este motivul principal pentru care trebuie să se combată orice încercări de a pune în discuție aceste realități existente astăzi în lume.

În cadrul întîlnirii din 27 mai a.c., un spațiu larg au ocupat în cadrul expunerii tovarășului Nicolae Ceaușescu sublinierile menite a îndruma activitatea istoriografică din patria noastră spre abordarea frontală, în continuare, a problemelor fundamentale ale istoriei patriei, poporului și partidului nostru⁹.

O cerință cu totul deosebită pentru activitatea noastră viitoare se referă la necesitatea prezentării istoriei României în contextul istoriei universale, la necesitatea relevării contribuției culturii românești la civilizația materială și spirituală a umanității. Ni s-a cerut tuturor — în această împrejurare — să acordăm o importanță deosebită combaterii argumentate, ferme, întemeiate pe o largă bază de informație științifică, a oricăror încercări de denaturare sau falsificare a proceselor istorice, a momentelor sau a rolului unor personalități marcante ale istoriei poporului român, precum și a unor realități și fenomene ale istoriei universale. Este de datoria noastră — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — să demonstrăm, argumentat, prin cercetările noastre, în lecțiile noastre, că dominația străină, știrbirea sau pierderea suveranității și independenței afectează grav dezvoltarea economico-socială a popoarelor, că înlăturarea dominației străine este o necesitate istorică și orice încercări ar face puterile străine nu pot să oprească cursul dezvoltării istorice a fiecărui popor spre libertate și independență. În acest context, sîntem datori a riposta ferm oricăror tendințe de a prezenta dominația imperialistă, colonialistă, de expansiune a marilor puteri, drept manifestări progresiste care ar fi venit, chipurile, sau ar putea veni în sprijinul dezvoltării popoarelor asuprite; pe aceste baze, trebuie — în toate ocaziile — subliniat dreptul popoarelor la autodeterminare, la o viață liberă și independentă.

Potrivit cerințelor puse în fața noastră — și cu acest prilej — de conducătorul partidului și al României socialiste va trebui să folosim noi mijloace pentru a prezenta, în chip argumentat, că formarea națiunilor și a statelor naționale a jucat un rol de importanță istorică în progresul general economico-social al omenirii, că națiunea nu și-a încheiat rolul său, că națiunea și statul național sînt chemate să aibă, în continuare, un rol de mare însemnătate în societate, în lupta pentru progres social. În acest context, sîntem datori să prezentăm argumentat, în continuare, politica P.C.R. de rezolvare a problemei naționale, de asigurare a deplinei egalități în drepturi a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate. Este cunoscut că, în epoca noastră, cînd națiunile s-au afirmat și se afirmă cu putere, în acest sens trebuie înțeleasă și problema naționalităților care se găsesc pe teritoriul unui stat sau altul, ca rezultat al îndelungatei conviețuiri istorice. Ele tre-

⁹ Vezi „Scînteia“ din 28 mai 1980.

buie să se bucure de toate cuceririle civilizației socialiste în țările noastre, de toate libertățile, să poată vorbi limba pe care o doresc, așa cum se asigură în România.

În același timp — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la întilnirea de la 27 mai a.c. — trebuie să înțelegem că avem obligația comună de a face ca, prin munca unită a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate, să triumfe socialismul în fiecare din țările noastre, de a asigura, printr-o strînsă conlucrare, progresul lor rapid și multilateral, respectînd principiile care stau la baza idealurilor societății socialiste.

Avem obligația — a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu în încheierea acestei excepționale expunerii — să ducem o asemenea politică, inclusiv în domeniul istoriei, încît să contribuim la crearea unui viitor al prieteniei și frăției tuturor popoarelor. În judecarea faptelor și evenimentelor istorice trebuie să ținem seama, în măsură înaltă, de ceea ce trebuie să realizăm, de opțiunea noastră spre o politică generală de prietenie, de colaborare între popoare. Trebuie să fim fermi — spunea președintele României socialiste — împotriva politicii imperialiste de forță, de dictat, pentru o politică de largă conlucrare economică, cultural-științifică, de egalitate și respect între toate popoarele. Numai așa istoria va servi adevăratelor scopuri ale științei, totodată, năzuințelor noastre socialiste, politicii de dezvoltare a României, a poporului nostru, asigurîndu-i un loc demn, egal, în cadrul națiunilor socialiste, al tuturor națiunilor lumii.

Reluînd unele din ideile și concluziile cuprinse în expunerea din 27 mai a.c. Mesajul președintelui Nicolae Ceaușescu adresat, la 10 august a.c., participanților la cel de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice a insistat în mod special asupra faptului că „În actualele condiții internaționale, care sînt deosebit de complexe, cea mai înaltă îndatorire și răspundere a istoricilor este ca, studiînd dezvoltarea societății, evenimentele istorice, să desprindă din uriașa comoară de experiență acumulată de-a lungul mileniilor și să îmbogățească activitatea prezentă cu învățăminte și concluzii pentru mersul înainte al popoarelor pe calea civilizației, pentru pacea și progresul întregii umanități.

Această misiune nobilă a istoriei se cere cu atît mai puternic accentuată astăzi, cînd — după cum se știe — evoluția contemporană este marcată de un șir de probleme grave și profunde, de fenomene și manifestări care crează pericole tot mai mari la adresa păcii și independenței popoarelor, a civilizației întregii omeniri”¹⁰.

În ce ne privește — aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuprinsul aceluiași document — „Avem deplină încredere că, acționînd unite, popoarele, forțele înaintate ale umanității pot asigura pacea și securitatea internațională, pot făuri o istorie nouă, fără războaie și vărsări de sînge, pot edifica și lăsa generațiilor viitoare o lume mai dreaptă și mai bună”¹¹.

¹⁰ „Scinteia” din 12 august 1980.

¹¹ *Ibidem*.

*
* *
*

Iată, aşadar, un orizont problematic de excepțională însemnătate teoretică și practică, rezultat din dezbaterile celui de-al XII-lea Congres al partidului și, de-atunci încoace, din precizările de înaltă esențialitate făcute istoricilor de conducătorul partidului și statului nostru cu ocazia organizării, la București, a celui de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice.

Ne revine tuturor răspunderea de a ne face pe deplin datoria în această optică, de a nu accepta ca între noi, slujitorii frontului istoric, să se mai vorbească diferit, pornindu-se de la interpretări diferite asupra unor date și fapte ale istoriei mai vechi și mai noi (așa precum, în ultimii ani, s-a mai obișnuit câteodată, cu consecințe nefericite pentru dezvoltarea cunoașterii științifice a obiectului nostru de studiu). În acest sens este necesar ca, de la catedră, să profesăm aceleași cunoștințe și concluzii științifice, validate prin dezbateri de seriozitate și încorporate organic în substanța programelor școlare, a manualelor de istorie ce ne stau la dispoziție.

Este mesajul pe care l-am desprins cu toată evidența din desfășurarea complexei dezbateri de la București a istoricilor lumii. Avem nevoie de înaltă competență științifică, de deplină înțelegere a problemelor noastre de istorie și a celor universale, de unitate de vederi în dezbaterile lor, atât între noi cât și atunci când ne confruntăm punctele de vedere cu ale istoricilor și cercetătorilor din alte țări.

Exprimăm, în încheiere, convingerea că, față-n față cu răspunsurile mereu sporite și deosebit de importante ce ne revin, dispunem de tot ceea ce ne este necesar — de orientări clare, de oameni competenți și de măiestrie profesională, științifică și didactică atât de necesare în actuala etapă pentru traducerea în viață a înaltelor comandamente ce ne sînt puse în față de conducerea partidului și statului, personal de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele României socialiste.